

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 8 oktober 1997 berett utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1997/98:1 Budgetpropositionen för år 1998 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 1998, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar m.m. (yrkandena 1–12 och 24–44) jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande de avsnitt i den berörda delen av budgetpropositionen som avser de beräknade sammanlagda utgifterna inom utgiftsområdena 15 Studiestöd respektive 16 Utbildning och universitetsforskning. Därjämte behandlar utskottet berörda delar av motionerna 1997/98:Fi206 (m), 1997/98:Fi218 (c), 1997/98:Fi212 (fp), 1997/98:Fi220 (v), 1997/98:Fi219 (mp) och 1997/98:Fi215 (kd). Vidare behandlar utskottet motionerna 1997/98:Kr305 (fp) yrkande 17, 1997/98:Kr601 (v) yrkande 4 och 1997/98:Kr603 (kd) yrkande 1, vilka utskottet den 21 oktober 1997 har beslutat att med eget yttrande överlämna till finansutskottet.

Förslag att omfördela medel mellan utgiftsområdena 16 och 17

Motionerna

Utskottet behandlar inledningsvis tre yrkanden vilka alla – som utskottet har uppfattat dem – syftar till att anvisa Folkbildningsrådet medel från det anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning genom vilket Kunskapslyftet finansieras. De statliga bidragen till folkhögskolor och studieförbund anvisas under anslaget Bidrag till folkbildningen inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Det är Folkbildningsrådet som fördelar de av riksdagen anvisade medlen mellan folkhögskolorna och studieförbunden.

I motion 1997/98:Kr603 (kd) erinras om att det avsatts 10 000 platser till folkhögskolorna inom ramen för Kunskapslyftet. Enligt Kristdemokraterna bör ett bestämt antal platser inom ramen för Kunskapslyftet även tilldelas studieförbunden. Motionärerna föreslår att riksdagen skall besluta om ett eget utbildningsanslag inom Kunskapslyftet för studieförbunden (yrk. 1). Ett likartat yrkande framförs i Folkpartiets partimotion 1997/98:Kr305 yrkande 17, där det begärs ett uttalande av riksdagen om att studieförbunden ur ramen

för Kunskapslyftet skall garanteras medel motsvarande 10 000 studieplatser för fördelning av Folkbildningsrådet. Även i den här motionen erinras om att Folkbildningsrådet får fördela 10 000 platser på folkhögskolor inom ramen för Kunskapslyftet.

Vänsterpartiet anför i sin partimotion 1997/98:KrU601 att det inom ramen för Kunskapslyftet också blir aktuellt med en intensifierad satsning på uppsökande verksamhet och olika typer av motivations- och orienteringskurser m.m. De lättast motiverade personerna har dragits in i Kunskapslyftet, och det gäller nu att stimulera betydligt fler till studier. Medel bör omfördelas till Folkbildningsrådet för att utveckla nya former för rekryteringsarbete och olika typer av preparandkurser (yrk. 4).

Utskottet

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet skall avstyrka alla tre yrkandena. Utskottet är alltså inte berett att förorda en omfördelning av medel mellan de båda nu berörda ramarna i syfte att ”öronmärka” ytterligare medel inom Kunskapslyftets ram för folkbildningsverksamheten, utöver dem som regeringen inom utgiftsområde 17 föreslår bli anvisade till Folkbildningsrådet.

Det är utskottets bestämda uppfattning att det är de studerandes egna önskemål som skall vara vägledande för hur studierna skall genomföras. Detta kan tillgodoses om kommunerna – som lokalt har ansvaret för utbildnings-satsningen – är lyhörda för individernas önskemål. I sådana fall där det bedöms lämpligt och ändamålsenligt bör kommunerna anlita andra utbildningsanordnare än den egna kommunala vuxenutbildningsorganisationen. Utskottet har tidigare pekat på denna möjlighet för kommunerna, senast i sitt yttrande till finansutskottet i anledning av den ekonomiska vårpropositionen 1997 (1996/97:UbU5y s. 7 f.). Utskottet erinrade där bl.a. om den förordning om statligt stöd till särskilda satsningar på utbildning för vuxna som reglerar den del av satsningen som kommunerna skall ha ansvar för (SFS 1996:1502, ändrad och omtryckt 1997:633). I förordningen föreskrivs att verksamheten skall planeras och anordnas så att utbildningens inriktning och omfattning kan bestämmas med utgångspunkt i den studerandes önskemål, behov och förutsättningar.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Regeringen

Av närmast följande sammanställning framgår dels regeringens nu framlagda förslag till ram för budgetåret 1998, dels den i den ekonomiska vårpropositionen 1997 angivna beräkningen samt den i budgetpropositionen beräknade ramen för budgetåren 1999 och 2000.

<i>Förslag för 1998</i>	<i>Vårprop. 1997</i>	<i>Beräknat för 1999</i>	<i>Beräknat för 2000</i>
27 050 554 tkr	26 715 mkr	28 133 mkr	29 402 mkr

Förslaget bygger i allt väsentligt dels på vuxenutbildningssatsningen, som under år 1998 skall byggas ut till totalt 124 300 platser (varav 10 000 platser avser folkbildningen och för vilka medel anvisas inom utgiftsområde 17), dels på utbyggnaden av högskolan, två förslag som regeringen presenterade i vårpropositionen. I denna senare hade regeringen – utöver vad riksdagen hade beslutat om utbyggnad för åren 1999 och 2000 (+15 000 platser vardera året) – föreslagit ytterligare 15 000 platser hösten 1998. I budgetpropositionen (volym 8 utg.omr. 16) föreslås att merparten av dessa tidigareläggs till våren 1998. Utbyggnaden av vuxenutbildningssatsningen omfattar även utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen till totalt 8 800 platser höstterminen 1998 och en tidigareläggning av 1 000 platser av dessa till våren 1998. Regeringens beräkning av ramen innefattar vissa besparingsåtgärder, bl.a. föreslås en sänkning av statens bidrag till svensk undervisning i i utlandet samt tidigare beslutad besparing inom forskningen.

I budgetförslaget ingår på skolområdet prioriteringar av utbildningens kvalitet och likvärdighet samt kvalitetsförstärkningar inom högskolan.

Oppositionspartiernas förslag angivna såsom förändringar i jämförelse med regeringens förslag (belopp i miljoner kronor)

ÅR	F Ö R Ä N D R I N G				
	<i>m</i>	<i>fp</i>	<i>v</i>	<i>mp</i>	<i>kd</i>
1998	+ 811	+364	+347	+40	- 385
1999	- 292	+425		+40	- 839
2000	- 1 670	+425		+40	- 1 292

Partiernas motiveringar

I de ekonomisk-politiska motionerna från oppositionspartierna återfinns följande motiveringar för respektive förslag i sammanfattning.

Motion 1997/98:Fi206 (m)

En långsiktig och sund utveckling av företagande och arbeten kräver utbildning och forskning i världsklass. En nationell skolpeng säkerställer att de resurser som avsätts för skolan verkligen används till att ge den yngre generationen bästa möjliga kunskaper. – Moderaterna ställer sig bakom en fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen med 15 000 högskoleplatser årligen under åren 1997–2000, men anser till skillnad från regeringen att man bör avvakta med fördelningen av platserna. Denna måste vara baserad på att högskolan kan växa samtidigt som kvaliteten i utbildningen kan garanteras. Enligt motionen satsar Moderaterna drygt 400 miljoner kronor mer än regeringen på forskning. För ett kvalitetsinstitut, skolforskning, skolutveckling m.m. anvisar Moderaterna 315 miljoner kronor. En satsning på 1 miljard kronor under år 1998 och ytterligare 1 miljard år 1999 skall ge alla skolor tillgång till modern IT. 14 000 platser bör avsättas för kvalificerad yrkesutbildning och ytterligare 2 000 platser för tekniskt basår inom högskolan. Vidare förordas i motionen att medel anvisas för 90 000 platser i vuxenut-

bildningssatsningen, där platserna bör minskas åren 1999 och 2000 till 70 000 respektive 50 000.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 27 862 377 000 kronor och beräknas för år 1999 till 27 841 miljoner kronor och för år 2000 till 27 732 miljoner kronor.

Motion 1997/98:Fi218 (c)

I motionen framhålls inledningsvis att den högre utbildningen, den kvalificerade yrkesutbildningen, nya möjligheter för vuxenstudier samt en satsning på grundutbildning är grundläggande för Kunskapslyftet. Centerpartiet vill skapa ett decentraliserat kunskapssamhälle. Man har en medveten strategi för hur en decentraliserad infrastruktur för kunskaps- och kompetensutveckling skall byggas upp i hela landet. Motionärerna redovisar hur Centerpartiet har medverkat i regeringens satsning på den högre utbildningen, ett kunskapslyft för den vuxna befolkningen, utbyggnaden av den kvalificerade yrkesutbildningen samt inledandet av en ny IT-utbildning. – Centerpartiet anser att högskolorna i Örebro, Karlstad och Växjö samt Mitthögskolan skall bli universitet sommaren 1998.

Ramen för utgiftsområdet för år 1998 föreslås vara densamma som den ram som regeringen föreslår, nämligen 27 051 miljoner kronor. I motionen anges att Centerpartiet, efter överläggningar med regeringen inför budgetpropositionen, står bakom fördelningen av utgifterna på utgiftsområden. De preliminära utgiftstaken, heter det vidare, för 1999 och 2000 är en funktion av utgiftstaket för 1998. Centerpartiet har därmed medverkat till de preliminära utgiftstaken för 1999 och 2000.

Motion 1997/98:Fi212 (fp)

Folkpartiet prioriterar jobben, vården och skolan. För att ännu bättre ta till vara barns lust att lära vill Folkpartiet att alla barn från tre års ålder skall erbjudas plats inom barnomsorg med tydlig pedagogisk inriktning. Grundskolan bör vara tioårig. Folkpartiet kräver en ny gymnasiereform, där kunskap och kvalitet står i centrum. Krav framförs också på ökad kvalitet i skolan genom bättre läromedel, fler lektorer, IT i undervisningen och ökad internationalisering. – Under kommande år krävs ett större antal civilingenjörer. Folkpartiet anvisar medel för fler doktorandtjänster (300 miljoner kronor) samt sommaruniversitet (200 miljoner kronor).

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 27 415 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 28 558 miljoner kronor och för år 2000 till 29 827 miljoner kronor.

Mot. 1997/98:Fi220 (v)

Vänsterpartiets förslag innefattar ett resurstillskott på 5 miljarder till kommunernas verksamhet, varav 300 miljoner kronor avser särskilda skolutvecklingsprojekt i utsatta bostadsområden. Skolforskningen tillskjuts 30 miljoner kronor mer än vad regeringen har föreslagit. Jämfört med regering-

ens förslag fördubblas enligt motionen anslaget till skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp. – Vänsterpartiet ställer sig positivt till ökningen av antalet utbildningsplatser i högskolan under de två närmast följande åren och välkomnar förslaget om tidigareläggning under år 1998 av en del av platserna. Vänsterpartiet anser att det bör finnas möjlighet till grundläggande universitetsstudier i allmänna ämnen i varje kommun. Detta bör kunna ske genom distansutbildning och kommunikation via IT. För fortsatt utvecklingsarbete anslås 10 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 27 398 miljoner kronor. Någon beräkning av utgiftsområdet för åren 1999 och 2000 återfinns inte i motionen.

Motion 1997/98:Fi219 (mp)

Det är i och för sig, heter det i motionen, positivt och nödvändigt att satsa på utbildning för att höja arbetskraftens kompetens och för att öka Sveriges internationella konkurrenskraft. Förutsättningen för detta är dock att utbildningen håller en hög kvalitet och att de studerande känner en god motivation för sina studier. Tillgången på bra lärare är en nyckelfaktor. I motionen anförts att det i arbetslöshetens spår blivit allt vanligare att studier bedrivs i brist på bättre alternativ. Motivationen försämras, om utbildningen dessutom inte leder till arbete utan följs av en ny arbetslöshetsperiod. En ökad satsning på utbildning måste kombineras med en arbetstidsförkortning, som gör att fler har chansen att få arbete efter studierna. Motionärerna begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningssatsningen (yrk. 12). – Extra medel anvisas för stöd till elever med behov av speciellt stöd i grundskola och gymnasium, i första hand resurser till hjälpmedel för elever med specifika läs- och skrivsvårigheter och fortbildning av lärare inom området samt till utveckling av undervisningsformer m.m. i gymnasieskolan genom fortbildning av lärare och skolläda. – Genom omfördelning tillförs Centrala studiestödsnämnden (CSN) 10 miljoner kronor. Ett nytt anslag föreslås för information och utbildning om genteknikens miljömässiga, sociala och etiska problem. – Medel bör omfördelas från tillämpad forskning till grundforskning genom ett grundforskningsavdrag om 5 % på medel för tillämpad forskning inom statsbudgeten samt medel från vissa stiftelser och fonder. Medlen bör anvisas till forskningsråd och universitet (370 respektive 580 miljoner kronor). För små och medelstora högskolor avsätts 50 miljoner kronor från grundforskningsavdraget. Avdraget ingår inte i utgiftsramen.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 27 091 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 28 173 miljoner kronor och för år 2000 till 29 442 miljoner kronor.

Motion 1997/98:Fi215 (kd)

Under utgiftsområde 16 erinras om åtgärder, föreslagna i motionen, vilka innebär att ytterligare 1,7 miljarder kronor tillförs kommunerna utöver vad regeringen föreslår för år 1998. Detta medger bl.a. att nödvändiga satsningar

genomförs inom skolans område. Kristdemokraterna avstyrker regeringens förslag om minskade bidrag till svenska skolor i utlandet (13 miljoner kronor för år 1998). Utbyggnaden av vuxenutbildningen och högskolan anser motionärerna vara nödvändig, men med hänvisning till riskerna för sämre utbildningskvalitet anser Kristdemokraterna det nödvändigt med en något långsammare utbyggnadstakt: totalt bör 7 500 nya platser per år tillkomma inom vuxenutbildningen respektive högskolan fram till år 2000. Av denna besparing (jämfört med regeringens förslag) avsätter Kristdemokraterna 50 miljoner kronor till forskarutbildningen för att öka antalet disputerade lärare. – Den kvalificerade yrkesutbildningen bör anvisas en större del av de stora resurser som avsätts för vuxenutbildningen.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 26 666 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 27 294 miljoner kronor och för år 2000 till 28 110 miljoner kronor.

Utskottet

Som framgått vid presentationen av regeringens förslag till ram för utgiftsområdet bygger förslaget i allt väsentligt på den nu pågående vuxenutbildningssatsningen. Riksdagen godkände de av regeringen förordade riktlinjerna för denna sommaren 1996 (prop. 1995/96:222, yttr. UbU7y, bet. FiU15, rskr. 307). Utskottet finner skäl att erinra om vad regeringen då anförde om behovet av ett kunskapslyft (prop. 1995/96:222 s. 6.2 ff.). Sverige skall konkurrera med kompetens, inte med låga löner. För att skapa en långsiktig stabil välfärd med en rättvis och rationell fördelning av inkomsterna måste Sverige konsekvent satsa på en snabb utveckling av kunskapssamhället. Den mest effektiva fördelningspolitiken är den som stimulerar den ekonomiska tillväxten, höjer kunskapsnivån och minskar arbetslösheten. I propositionen hänvisade regeringen till studier som tydligt visar att individer med låg utbildning generellt har sämre förutsättningar att få fotfäste och att lyckas på arbetsmarknaden. I samma proposition aviserade regeringen sina förslag i den kommande budgetpropositionen hösten 1996 om en avsevärd utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen.

Utskottet konstaterar att kommunerna såsom närmast ansvariga för vuxenutbildningssatsningen på den lokala nivån har visat stort intresse samt att högskolan haft beredskap att ta emot allt fler studenter. Satsningen har visat sig så framgångsrik att regeringen föreslår en omfattande utbyggnad av såväl vuxenutbildningssatsningen som den grundläggande högskoleutbildningen samt en tidigareläggning (jämfört med vad som aviserades i vårpropositionen) av genomförandet av vissa delar. Utbildningsutskottet har inget att erinra mot detta. I det här sammanhanget vill utskottet understryka vad regeringen framhåller i propositionen, nämligen att målet för vuxenutbildningen är att överbrygga utbildningsklyftorna, medverka till arbetslivets förändring, bidra till full sysselsättning och tillgodose de vuxnas individuella önskemål om vidgade studie- och utbildningsmöjligheter och ge dem tillfälle att komplettera sin ungdomsutbildning.

Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot vad regeringen anför vid beskrivningen av utgiftsområdet och regeringens beräkning av ramen.

Detta innebär att utskottet anser att riksdagen skall ställa sig bakom de förslag till besparingar på vissa områden som regeringen för fram, bl.a. inom forskningen. Det ekonomiska läget för staten är fortfarande sådant att även i och för sig angelägna områden bör vara beredda att ta sin del av nödvändiga besparingar.

Med hänvisning till vad utbildningsutskottet här har anfört bör finansutskottet avstyrka motionerna 1997/98:Fi206 yrkandena 4 och 5, 1997/98:

Fi212 yrkandena 3 och 4, 1997/98:Fi215 yrkandena 2 och 3, 1997/98:Fi219 yrkandena 12, 19 och 20 samt 1997/98:Fi220 yrkande 4, samtliga yrkanden i motsvarande del.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Regeringen

Av närmast följande sammanställning framgår dels regeringens nu föreliggande förslag till ram för budgetåret 1998, dels den i den ekonomiska vårpropositionen 1997 angivna beräkningen samt den i budgetpropositionen beräknade ramen för budgetåren 1999 och 2000.

<i>Förslag för 1998</i>	<i>Vårprop. 1997</i>	<i>Beräknat för 1999</i>	<i>Beräknat för 2000</i>
21 333 755 tkr	20 817 mkr	22 619 mkr	23 815 mkr

Skillnaden mellan förslaget i den ekonomiska vårpropositionen och det i den föreliggande budgetpropositionen (+517 miljoner kronor) förklaras på annat ställe i budgetpropositionen (volym 8 utg.omr. 15 s. 16) med att medel har beräknats för ytterligare 10 000 platser inom högskolan under vårterminen 1998 samt att utgifterna för räntor på studielånen väntas öka mer än beräknat. I sammanhanget bör noteras att regeringen inom utgiftsområde 15 föreslår en höjning av studiebidraget i studiehjälpen fr.o.m. den 1 januari 1998, en beräknad kostnad för år 1998 på 285 miljoner kronor. Ej heller detta var förutsett i den ekonomiska vårpropositionen. – Beträffande besparingsåtgärder föreslås bl.a. en slopad timersättning vid svenskundervisning för invandrare, skärpta regler för utlandsstudier samt skärpt efterkontroll av inkomster inom studiemedelssystemet.

Utgiftsområdet omfattar utgifter för studiehjälp till gymnasiestuderande i form av studiebidrag, inackorderingstillägg m.m., studiemedel samt olika former av vuxenstudiestöd. Regeringen framhåller att studiestödet är en viktig del av utbildningspolitiken och skall bidra till att de övergripande målen för utbildningspolitiken nås. Budgetförslaget bygger i mycket på den vuxenutbildningssatsning och utbyggnad av högskolan som regeringen förordar inom utgiftsområde 16.

Oppositionspartiernas förslag angivna såsom förändringar i jämförelse med regeringens förslag (belopp i miljoner kronor)

1997/98:UbU1y

ÅR	F Ö R Ä N D R I N G				
	<i>m</i>	<i>fp</i>	<i>v</i>	<i>mp</i>	<i>kd</i>
1998	-1 355	-275	+939	0	-497
1999	-2 975	-8		0	-599
2000	-3 325	+52		0	-851

Partiernas motiveringar

Motion 1997/98:Fi206 (m)

Moderaterna motsätter sig höjningen av studiebidraget. Likaså avstyrks besparingen om 26 miljoner kronor på stödet till studenter som vill läsa utomlands. – Moderaterna föreslår en besparing på studiestödet på 871 miljoner kronor år 1998, 2,5 miljarder kronor år 1999 och 2,8 miljarder år 2000 som en konsekvens av att man beräknar färre platser i vuxenutbildningssatsning. Dock bör de som studerar inom Kunskapslyftet kunna fullfölja sina studier, framhåller motionärerna. Vidare föreslås att anslaget till s.k. NT-svux reduceras (-225 miljoner kronor). Moderaterna förordar i sammanhanget ett ”rakt studielånesystem”, som uppmuntrar studenterna att låna så litet som möjligt.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 19 979 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 19 644 miljoner kronor och för år 2000 till 20 490 miljoner kronor.

Motion 1997/98:Fi218 (c)

I motionen skisseras riktlinjerna för en reformering av studiestödet. Det nuvarande systemet med låg bidragsdel leder till en hög skuldsättning, en livslång skuldfälla. För vidareutbildning mitt i livet föreslår Centerpartiet en modell med individuella kompetenskonton som preciserar ett delat ansvar mellan arbetstagare, arbetsgivare och samhälle, baserat på ett samhällskontrakt som ställer kunskaps- och kompetensutveckling i centrum. Centerpartiet anser att det i samband med förhandlingar om hur produktivitetsökningen skall fördelas bör införas en ordning som innebär att kortsiktigt ökade löner växlas mot långsiktiga avsättningar för kompetensutveckling.

Ramen för år 1998 föreslås vara densamma som i regeringens budgetförslag, nämligen 21 334 miljoner kronor. För beräkningen av ramen åren 1999 och 2000 gäller för Centerpartiet vad som ovan sagts under utgiftsområde 16.

Motion 1997/98:Fi212 (fp)

Folkpartiet föreslår – jämfört med regeringens förslag – en ökning med 100 miljoner kronor för studier i utlandet och 200 miljoner kronor för barntilläg-

get i det särskilda vuxenstudiestödet för vuxna (svux) och det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa (svuxa).

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 21 059 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 22 611 miljoner kronor och för år 2000 till 23 867 miljoner kronor.

Motion 1997/98:Fi220 (v)

Beträffande det särskilda utbildningsbidraget (som kan lämnas för ett års studier) anser Vänsterpartiet att det är omöjligt för många kortutbildade och studieovana att inom ett år uppnå avsedd kompetensnivå. För att finansiera en tredje termin för dem som nu studerar med det särskilda utbildningsbidraget beräknas 1 miljard kronor.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 22 273 miljoner kronor. Det finns ingen beräkning av ramen för åren 1999 och 2000.

Motion 1997/98:Fi219 (mp)

Miljöpartiets förslag sammanfaller med regeringens. Det finns ingen motivering.

Motion 1997/98:Fi215 (kd)

Ramen är beräknad utifrån en långsammare utbyggnadstakt för högskole- och vuxenstudieplatser än vad regeringen föreslår. Motionärerna motsätter sig också tidigareläggning av högskoleplatser år 1998. – Man vill införa striktare krav på studietakt för att få fulla studiemedel och en kontroll av studieaktiviteten, en besparing på 203 miljoner kronor. Motsvarande medel bör i stället avsättas för att rejält höja fribeloppet. Man avvisar det särskilda NT-stödet och stipendier till dem som har genomgått godkänt basår inom statlig och kommunal vuxenutbildning. Kristdemokraterna vill återinföra barntillägget i svuxa och avstyrker förslaget om slopad timersättning för sfi-studerande och förslaget om försämrade villkor för studiemedel för utlandsstudier.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 20 837 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 22 020 miljoner kronor och för år 2000 till 22 964 miljoner kronor.

Utskottet

Utskottet instämmer i vad regeringen anför om att studiestödet är en viktig del av utbildningspolitiken. Studiestödet skall verka rekryterande och därmed bidra till högt deltagande i utbildningen och ha en utjämnande verkan som främjar ökad social rättvisa. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i det föregående förordat om utbyggnad av högskolan och vuxenutbildningssatsningen tillstyrker utskottet den föreslagna expansionen av ramen för utgiftsområdet jämfört med beräkningen i den ekonomiska vårpropositionen.

Utskottet har heller inget att erinra mot de besparingsåtgärder som aviseras i vårpropositionen och som nu fullföljs.

När det gäller skärpta regler för utlandsstudier delar utskottet regeringens bedömning att det finns anledning att överväga om reglerna behöver justeras så att resurserna används så effektivt som möjligt. Självklart är det viktigt att slå vakt om internationaliseringsprocessen inom utbildningsområdet och studerandeutbytet länder emellan. Men detta får inte – mot bakgrund av det statsfinansiella läget – hindra vissa nödvändiga besparingar.

Med hänvisning till vad utbildningsutskottet här har anfört bör finansutskottet avstyrka motionerna 1997/98:Fi206 yrkandena 4 och 5, 1997/98:Fi212 yrkandena 3 och 4, 1997/98:Fi215 yrkandena 2 och 3, 1997/98:Fi219 yrkandena 19 och 20 samt 1997/98:Fi220 yrkande 4, samtliga yrkanden i motsvarande del.

Stockholm den 23 oktober 1997

På utbildningsutskottets vägnar

Beatrice Ask

I beslutet har deltagit: Beatrice Ask (m), Bengt Silfverstrand (s), Eva Johansson (s), Ingegerd Wärnersson (s), Rune Rydén (m), Andreas Carlgren (c), Torgny Danielsson (s), Ulf Melin (m), Tomas Eneroth (s), Britt-Marie Danestig (v), Majléne Westerlund Panke (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Gunnar Goude (mp), Inger Davidson (kd), Nalin Baksi (s), Nils-Erik Söderqvist (s) och Ola Ström (fp).

Avvikande meningar

1. Beatrice Ask (m), Rune Rydén (m), Ulf Melin (m) och Hans Hjortzberg-Nordlund (m) anför:

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Med hänvisning till motiveringen i motion 1997/98:Fi206, som sammanfattningsvis återgavits i det föregående, föreslår vi att finansutskottet skall tillstyrka det av Moderaterna framlagda förslaget till ram för utgiftsområdet år 1998 och beräkningen av ramen för de två närmast följande åren. När det gäller fördelningen av de nya permanenta högskoleplatserna vill vi understryka vikten av att utbyggnaden av högskolan inte sker i sådan hög takt att kvaliteten blir lidande. Vi anser därför att man bör avvakta med tilldelningen av platser för lärosätena. Vidare menar vi att mera resurser bör avdelas för den kvalificerade yrkesutbildningen.

Också med hänvisning till den motivering som återfinns i motion 1997/98:Fi206 föreslår vi att finansutskottet skall tillstyrka det av Moderaterna framlagda förslaget till ram för utgiftsområdet för år 1998 och beräkningen i samma motion av ramen för de två närmast följande åren. I fråga om våra motiveringar vill vi erinra om att vi avvisar regeringens förslag att begränsa möjligheten till studier utomlands.

2. Andreas Carlgren (c) anför:

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Som framgår av motion 1997/98:Fi218 har Centerpartiet medverkat vid fastställandet av regeringens förslag till ram för utgiftsområde 16 och beräkningen av ramen för åren 1999 och 2000. Jag vill särskilt bl.a. peka på strävandena efter decentralisering, som bör ligga till grund för utbyggnaden av högskolan. Som exempel vill jag nämna att de i motionen angivna högskolorna bör bli universitet redan nästa sommar.

Jag föreslår att finansutskottet vid tillstyrkandet av regeringens förslag till ram för år 1998 som sin motivering skall anta vad jag här har anfört och vad som i frågan anförs i vår motion 1997/98:Fi218.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

När det gäller motiveringen för vissa av anslagen för år 1998 föreligger det skillnader mellan Centerpartiet och regeringen i fråga om utbildning i utlandet. – I det här sammanhanget är jag angelägen om att erinra om den modell för ett nytt studiestödssystem för vidareutbildning mitt i livet som presenteras i motion 1997/98:Fi218.

Jag föreslår att finansutskottet i sin motivering för bifall till regeringens förslag till ram för utgiftsområdet tar med vad jag här har sagt och vad Centerpartiet anför i sin ekonomisk-politiska motion.

3. Ola Ström (fp) anför:

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Jag föreslår att finansutskottet skall tillstyrka den ram för utgiftsområdet år 1998 som föreslås i Folkpartiets motion 1997/98:Fi212.

Beträffande motiveringen för Folkpartiets förslag till ram vill jag här lyfta fram vad i motionen sägs om att alla barn från tre års ålder bör erbjudas plats inom barnomsorg med tydlig pedagogisk inriktning och att grundskolan bör vara tioårig. I vårt förslag till ram ingår, som framgår av det föregående, medel för fler doktorandtjänster och medel för sommaruniversitet.

Finansutskottet bör tillstyrka det av Folkpartiet framlagda förslaget till ram för utgiftsområdet för 1998 och beräkningen för åren 1999 och 2000 i vår ekonomisk-politiska motion. I fråga om våra motiveringar vill jag erinra om att vi avvisar regeringens förslag att begränsa möjligheterna för studier utanför Norden. Folkpartiet slår vakt om studerandeutbytet mellan länder. – Barntillägget i svux och svuxa måste återinföras, så att arbetslösa och/eller ensamförsörjande kvinnor kan fortsätta att studera. Vidare anser vi att studiemedelssystemets roll i första hand skall vara att förverkliga individuella studieambitioner och inte vara rekryterande. Mot den bakgrunden avvisas det särskilda studiestödet till YTH-studerande och studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, det s.k. NT-stödet.

4. Britt-Marie Danestig (v) anför:

Förslag att omfördela medel mellan utgiftsområdena 16 och 17

Jag anser i likhet med vad som anförs i motion 1997/98:Kr601 yrkande 4 att riksdagen bör besluta att föra över medel avsedda för Kunskapslyftet från utgiftsområde 16 till utgiftsområde 17 att anvisas till Folkbildningsrådet för att utveckla nya former för rekrytering och för preparandkurser. Det kommer med all sannolikhet att bli svårt att motivera alla korttidsutbildade att påbörja studier och det behövs särskilda åtgärder för att göra rekryteringen så bred som möjligt. Jag menar att 100 miljoner kronor bör omfördelas. Finansutskottet bör med anledning av yrkandet föreslå riksdagen att besluta detta. De båda övriga motionsyrkandena som är aktuella i sammanhanget bör avstyrkas av finansutskottet.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Finansutskottet bör – med den ändring som följer av mitt ställningstagande till yrkande 4 i motion 1997/98:Kr601 – tillstyrka motion 1997/98:Fi220 i den del den avser förslag till ram för utgiftsområdet år 1998. Jag hänvisar till den motivering som ges i motionen och som finns sammanfattad i det föregående. Jag vill i det här sammanhanget lyfta fram Vänsterpartiets förslag att anslå 10 miljoner kronor för utvecklingsarbete avseende distansutbildning för att möjliggöra grundläggande universitetsstudier i allmänna ämnen i varje kommun och förslaget att 30 miljoner kronor skall tillskjutas skolforskningen utöver vad regeringen föreslår.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Finansutskottet bör tillstyrka motion 1997/98:Fi220 i den del den avser förslag till ram för utgiftsområdet för år 1998. Som framgått vill Vänsterpartiet anvisa 1 miljard kronor för att inom Kunskapslyftet finansiera en tredje termin för dem som nu studerar med särskilt utbildningsbidrag.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Finansutskottet bör tillstyrka Miljöpartiets förslag till ram för utgiftsområdet år 1998 och den föreslagna beräkningen för åren 1999 och 2000. Jag hänvisar till den motivering som ges i motion 1997/98:Fi219 och som finns sammanfattad i det föregående. I detta sammanhang nöjer jag mig med att erinra om den ordning med grundforskningsavdrag som Miljöpartiet återigen för fram och som skulle innebära avsevärda förstärkningar av fakultets- och forskningsrådsanslagen avsedda för grundforskning. Vidare bör finansutskottet tillstyrka yrkande 12 i motionen (i motsvarande del) som tar sikte på utbildningssatsningen och dess förhållande till den rådande arbetsmarknadssituationen.

6. Inger Davidson (kd) anför:

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka Kristdemokraternas förslag till ram för utgiftsområdet år 1998 och den beräkning av ramen de föreslår för åren 1999 och 2000 med den motivering som anges i motion 1997/98:Fi215. När det gäller utbyggnaden av högskolan förordar Kristdemokraterna en lägre utbyggnadstakt med hänvisning till riskerna för sämre utbildningskvalitet. Jag vill här tillägga att vi Kristdemokrater reagerar mot att låta den högre utbildningens omfattning styras av konjunkturen. Även vi förordar en hög utbyggnadstakt, men den bör vara jämn.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Med hänvisning till den motivering som ges i Kristdemokraternas partimotion 1997/98:Fi215 anser jag att finansutskottet bör tillstyrka det förslag till ram för utgiftsområdet för år 1998 som läggs fram i motionen samt ställa sig bakom beräkningarna för utgiftsområdet för åren 1999 och 2000 i samma motion.

Särskilt yttrande

Inger Davidson (kd) och Ola Ström (fp) anför:

Enligt vår uppfattning borde man överväga möjligheten att föra över ett bestämt antal platser inom Kunskapslyftet till studieförbunden att fördelas av Folkbildningsrådet. Utöver en sådan grundnivå skall kommunerna sedan ha möjlighet att – enligt gällande ordning – upphandla ytterligare tjänster. Utan ett fastställt antal platser finns ingen garanti för att studieförbundens speciella kompetens kommer att tas till vara.